

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันเป็นระยะที่ประเทศไทยกำลังรีบเร่งพัฒนาประเทศทุกด้าน - คือ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศให้บรรลุถึงเป้าหมาย จำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นด้วยกระบวนการพัฒนาดน เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในกระบวนการพัฒนาดนคือการศึกษ การที่รัฐจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งดังที่โทมาส¹ (Thomas) ได้เขียนไว้ว่า "ไม่มีสิ่งใดที่จำเป็นสำหรับประเทศยิ่งไปกว่าการให้การศึกษาที่ดี" ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของฮัทชินส์² (Hutchins) ที่ว่า "ไม่ว่าแห่งหนใดในโลกนี้ การศึกษาจะช่วยสร้าง ความตื่นตัว ความกระตือรือร้นให้เกิดขึ้นได้เสมอ"

จากรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ แล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหาและเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยให้กลมกลืนกับธรรมชาติ³

¹Jean Thomas, Teacher for the School Tomorrow (France : UNESCO, 1968), p.28.

²Robert M. Hutchins, The Learning Society (N.Y. : The New American Library, 1969), p.47.

³คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 15.

การจัดการศึกษาตามความมุ่งหมายข้างต้น มุ่งให้เกิดประโยชน์ถ้วนทั่วแก่ประชาชนทั้งชาติ ดังนี้คือ

1. ในการศึกษาภาคบังคับตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอกัน รัฐมีหน้าที่จัดให้โดยทั่วถึงบริบูรณ์
2. การศึกษาภาคบังคับและหลังภาคบังคับ อันมีอยู่หลายลักษณะหลายประเภททั้งในและนอกโรงเรียน ประชาชนมีเสรีภาพและโอกาสเท่าเทียมกัน รัฐพึงจัดให้โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนตามกำลังทรัพยากร⁴

จะเห็นได้ว่า รัฐจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน และพยายามยกระดับของการศึกษาของประชาชนโดยส่วนรวมให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับประถมศึกษา ถือว่า เป็นการศึกษที่ควรจัดอย่างทั่วถึง และเป็นการศึกษาที่สำคัญมากระดับหนึ่ง เพราะเป็นรากฐานของการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับที่เยาวชนทุกคนควรได้รับ

ประยูร ศรีประสาธน์⁵ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาและของครูไว้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือชลอกการเปลี่ยนแปลงในสังคม และการที่การศึกษาจะทำหน้าที่ทั้ง 2 ประการข้างต้นได้อย่างเต็มที่มีจำเป็นต้องอาศัย "ครู" เป็นสื่อกลางหรือตัวการที่สำคัญ การมีครูก็เปรียบเสมือนการมีมัลคูเทศ์กคอยชี้แนวทางที่จะไป คอยอธิบายในสิ่งที่ได้พบเห็น คอยตอบปัญหาที่เกิดจากข้อสงสัยของผู้เรียน เห็นควรจะมีให้ผู้เรียนออกนอกห้อง รวมทั้งคอยรักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

⁵ ประยูร ศรีประสาธน์, "วิเคราะห์รายงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครูในประเทศไทย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กันยายน, 2515), หน้า 19-20.

ธนู แสงศักดิ์⁶ ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของครูว่า ปัจจุบันครูได้รับการกล่าวขวัญมากกว่า มีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ ให้ได้รับการศึกษา 4 ประการคือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ทุกคนเชื่อว่าครูคือ "พ่อพิมพ์" และ "แม่พิมพ์" ของชาติ ครูมีลักษณะอย่างไร เด็กก็จะเป็นอย่างนั้น "เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า" จึงจะต้องให้การศึกษอบรมเด็กในปัจจุบันให้ดีที่สุด ปัญหาความรับผิดชอบนี้ครูจึงน่าจะพิจารณาเป็นพิเศษ

บุญดิน อัดดากร⁷ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการสร้างผู้นำของอนุชนไว้ว่า เพื่อให้การศึกษาแก่อนุชนส่วนใหญ่ที่จะเป็นกระดูกสันหลังในทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง เราจะต้องสร้าง "ผู้นำของอนุชน" คือครูให้เหมาะสม ให้สามารถอบรม แนะนำและชี้ทางแก่อนุชนให้มีจิตใจที่จะออกไปประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคงของตัวเอง ของครอบครัวและของประเทศชาติ

จากข้อคิดเห็นต่าง ๆ ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษเพื่อพัฒนาคน พัฒนาสังคม และประเทศชาติ ดังนั้นการศึกษาของประเทศจะดีได้ต้องอาศัยครูที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความสามารถ และมีพฤติกรรมอันเหมาะสมอย่างแท้จริง การที่จะได้ครูที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ สถาบันฝึกหัดครูที่ทำหน้าที่ผลิตครูโดยตรง จะต้องพิจารณาถึงคุณภาพของครูเป็นหลักสำคัญ สุภรณ์ ศรีพหล⁸

⁶ ธนู แสงศักดิ์, "ครูกับเสถียรภาพของประเทศ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 4 ฉบับที่ 7 (กุมภาพันธ์, 2513), หน้า 14.

⁷ บุญดิน อัดดากร, การสร้างผู้นำของอนุชนเพื่อกำลังอำนาจและความมั่นคงของชาติ (พระนคร : มงคลการพิมพ์, 2504), หน้า 8.

⁸ สุภรณ์ ศรีพหล, "การผลิตครูชั้นอาชีพ," รายงานและสรุปผลการสัมมนาเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรและการขยายงานของวิทยาลัยวิชาการศึกษา (พระนคร : การศาสนา, 2515), หน้า 46-47.

ได้กล่าวถึงการผลิตครูไว้ว่า "การผลิตครูจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบระมัดระวังเป็นพิเศษ ต้องมุ่งให้นักศึกษาฝึกหัดครูได้การศึกษาอบรมในหน้าที่ครูเป็นอย่างดีจนถึงขนาดที่เรียกว่า "ครูชั้นอาชีพ" ก็จะต้องมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ หรือ สอนเป็น ซึ่งถือว่าเป็นทักษะทางวิชาชีพ จะไดมาด้วยการศึกษา ฝึกฝน อบรม ไม่ใช่เกิดขึ้นเอง และนอกจากนั้นจะต้องทำวิจัยเป็น และให้บริการเป็น" ขณะเดียวกัน วิจิตร ศรีสอาน⁹ ได้เน้นถึงลักษณะของผู้ที่จะเป็นครูที่ดีว่า "ครูนั้นจะต้องเป็นตัวอย่าง ได้ทั้งในด้านความรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งท่าทีและทัศนคติที่เหมาะสมเป็นครู" และโดยที่ปัจจุบันเรายอมรับกันว่า "การสอนนั้นเป็น Practicing Profession เมื่อเรียนรู้ทฤษฎีแล้วจะต้องนำไปปฏิบัติให้ได้ เพราะเวลาเราประเมินว่าครูสอน ดีหรือไม่ เราประเมินว่าเขาสอนแล้วเด็กเรียนรู้มากน้อยแค่ไหน"¹⁰ วุฒิชัย มูลศิลป์¹¹ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "คนที่มีแต่ความรู้ แต่ขาดการฝึกฝนเป็นครู ย่อมเป็นครูได้ยาก เพราะการเป็นครู ไม่ใช่แต่เพียงมีความรู้แล้วสอนได้ แต่ต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก เช่น เทคนิคการสอน หลักจิตวิทยา หลักการศึกษา และการแนะแนว" ฉะนั้นในการผลิตครูจะต้องมุ่งยกระดับมาตรฐานให้อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องใช้เทคนิคและกลวิธี

หลักสูตรการฝึกหัดครู ตั้งแต่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาตรี กำหนดให้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือ เมื่อเรียนวิชาต่าง ๆ ครบตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแล้ว จะต้องจัดให้นักศึกษาฝึกหัดครูได้รับประสบการณ์โดยตรง

⁹ วิจิตร ศรีสอาน, "แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตอนที่ 1 การฝึกหัดครู," วารสารครูศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์-มีนาคม, 2514), หน้า 7.

¹⁰ วิจิตร ศรีสอาน, "แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตอนที่ 2 ปัญหาของหลักสูตรฝึกหัดครู," วารสารครูศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (เมษายน-พฤษภาคม, 2514), หน้า 8-9.

¹¹ วุฒิชัย มูลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 (พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2516), หน้า 120.

สถาบันฝึกหัดครูจึงต้องมีโรงเรียนสาธิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญช่วยในการผลิตครูเพื่อให้นักศึกษาฝึกหัดครูได้มีโอกาสเห็นวิธีการปฏิบัติงานของอาชีพครูที่ดี และได้มีโอกาสนำหลักการ ทฤษฎี และวิธีการสอนต่าง ๆ มาทดลองปฏิบัติ ก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพครู

บุญถิ่น อัตถากร¹² ได้กล่าวถึงความสำคัญของโรงเรียนสาธิตไว้ในพิธีเปิดการสัมมนาหัวหน้าฝ่ายสาธิตและอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสาธิต ตอนหนึ่งว่า โรงเรียนสาธิตมีความสำคัญในการปรับปรุงวิชาชีพครู เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทดลองวิธีการทางภาคปฏิบัติทางวิชาชีพครู เช่นเดียวกับโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยแพทย์ ซึ่งทำหน้าที่เป็น Teaching Research Hospital หมายความว่า มิใช่โรงพยาบาลธรรมดาๆ แต่เป็นโรงพยาบาลที่รักษาคนไข้และสอนนักเรียนแพทย์ ตลอดจนสร้างสมวิทยาการแพทย์ใหม่ ๆ ขึ้น โรงเรียนสาธิตก็ทำหน้าที่ทำนองเดียวกันคือ สอนเด็ก ขณะเดียวกันกับที่สอนนิสิตนักศึกษาฝึกหัดครูและค้นคว้าทดลองวิชาการและวิธีสอนใหม่ ๆ ไปด้วย

ในฐานะที่โรงเรียนสาธิตสังกัดสถาบันการศึกษาที่มุ่งผลิตครูเป็นภารกิจหลักในการผลิตครู ครูจำเป็นต้องให้การศึกษแก่นักศึกษาฝึกหัดครู เพื่อให้มีสมรรถภาพในการเป็นครู ดังนั้นงานที่นับว่าเป็นหัวใจของโรงเรียนสาธิตจึงได้แก่งานด้านวิชาการ ความจริงประการนี้ บุญถิ่น อัตถากร¹³ ได้กล่าวยืนยันไว้ว่า "ผู้ที่จะดำเนินงานการ

¹² กรมการฝึกหัดครู, เอกสารการสัมมนาหัวหน้าฝ่ายสาธิตและอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสาธิต กรมการฝึกหัดครู 21-25 สิงหาคม 2510, หน้า 7.

¹³ บุญถิ่น อัตถากร, "คำชี้แจงของอธิบดีกรมการฝึกหัดครู," เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 41 แนวการปฏิบัติงานของกรมการฝึกหัดครู (พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2502), หน้า 50.

ฝึกหัดครูของเราให้สำเร็จคือฝ่ายวิชาการ" ซึ่งตรงกับแนวคิดของสุดใจ เหล่าสุนทร¹⁴ ที่เขียนไว้ว่า "การที่สถานศึกษาจะดีหรือจะเลวนั้นขึ้นอยู่กับฝ่ายวิชาการ ถ้าฝ่ายวิชาการ อ่อน สิ่งต่าง ๆ ด้านอื่น ๆ ก็จะไม่อ่อนตาม"

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า งานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนสาธิตระดับ ประถมศึกษามีความสำคัญยิ่งในการทำให้การประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษามากับกับ เจริญก้าวหน้า ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงสภาพการณ์ ปัญหา และโครงสร้าง ของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นี้อาจจะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา ปรับปรุงการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สูงยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการประถมศึกษาในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตระดับ ประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการบริหารงานทางด้านวิชาการในโรงเรียน สาธิตระดับประถมศึกษา

¹⁴สุดใจ เหล่าสุนทร, "หน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายวิชาการ," รวบรวมโดย อ.สิงห์ศักดิ์, หลักการบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ (ธนบุรี : บรรหาร, 2505), หน้า 7.

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครรวม 6 โรงเรียนเท่านั้น ในจำนวนนี้ 3 โรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และอีก 3 โรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. โรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานครที่เปิดทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 7 ได้แก่โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูสวนสุนันทา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และถึงแม้ว่าโรงเรียนสาธิตทั้ง 6 โรงเรียนเปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาก็ตาม การวิจัยนี้จะเน้นเพียงในระดับประถมศึกษาเท่านั้น สำหรับโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งการบริหารเป็นโรงเรียนฝ่ายประถมและฝ่ายมัธยมต่างหากจากกัน และฝ่ายประถมมีชั้นเรียนตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ไค้แยกไปอยู่ในโรงเรียนฝ่ายมัธยม การวิจัยนี้ทำเฉพาะในโรงเรียนฝ่ายประถมเท่านั้น

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยนี้คาดว่าจะทำให้ทราบการวางรูปแบบการบริหารงานวิชาการและปัญหาเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้บริหารงานการศึกษาทุกระดับอาจนำผลของการวิจัยนี้ไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในโอกาสต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การบริหารงานวิชาการ เป็นสิ่งที่อาจศึกษาได้จากแบบสำรวจ
2. ผู้ตอบแบบสำรวจตอบตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละคน

คำจำกัดความ

เนื่องจากคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย อาจมีความหมายแตกต่างจากคำที่ใช้กันโดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงขอให้ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

การบริหารงานวิชาการ	การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน อาคารสถานที่และสิ่งบริการการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการประเมินผล
โรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษา	หมายถึง โรงเรียนที่วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการผลิตครูและเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7
อาจารย์ฝ่ายบริหาร	หมายถึง อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์หัวหน้าสาขาวิชา
อาจารย์ฝ่ายวิชาการ	หมายถึง อาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ที่สอนวิชาเฉพาะ
วุฒិทางวิชาชีพ	หมายถึง วุฒิที่เรียนต่อจากชั้นสามมัญได้แก่ วุฒิทางครู และวุฒิทางวิชาชีพอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยสังเขป ดังนี้

กลุ่มประชากร ได้แก่อาจารย์โรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่สังกัดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอย่างละ 3 แห่ง แบ่งเป็นอาจารย์ฝ่ายบริหาร 52 คน และอาจารย์ฝ่ายวิชาการ 238 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสำรวจ 2 ชุด ที่สร้างขึ้นเอง ก่อนนำไปใช้ ได้ทำการทดสอบเพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจแบบสำรวจแต่ละข้อกับอาจารย์ที่เคยสอนในโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษา จำนวน 12 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาทั้ง 6 แห่งด้วยตนเอง และตามเก็บด้วยวิธีเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสำรวจที่ได้รับคืนมาแจกแจงความถี่ แล้วรวมน้ำหนักของแต่ละตอนในแบบสำรวจแต่ละชุด หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างน้ำหนักเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่างอาจารย์ฝ่ายบริหารกับอาจารย์ฝ่ายวิชาการ โดยการหาค่าอัตราส่วนวิกฤติ (z) แล้ววิเคราะห์โดยแปลความหมายค่าน้ำหนักต่าง ๆ เป็นความเรียง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย